

Skav, värk och underkläder åt värnpliktiga kvinnor

Pliktrådet genomför under hösten och våren två förbandsbesök på samtliga förband som genomför värnpliktsutbildning. Under dessa besök granskar Pliktrådet bland annat de värnpliktigas utbildningsförhållanden, boendemiljö och arbetssäkerhet.

Under besöket träffar Pliktrådet de värnpliktiga, representanter för förbandsledning, Försvarshälsan, rättsbefäl, LMA (lokalt medinflytandeansvarig) och andra funktioner och enheter på förbandet som direkt eller indirekt arbetar med värnpliktsutbildning. Detta görs i syfte att bilda en uppfattning om hur förbandet bedriver värnpliktsutbildning och hur de värnpliktigas tillvaro ser ut. Den bild som förmedlas till Pliktrådet direkt från de värnpliktiga kan skilja sig från den bild som förbandsledningen har. Pliktrådet producerar efter varje besök en rapport med reflektioner och synpunkter på hur förbandets utbildning bedrivs. Detta görs inom ramen för medinflytande för värnpliktiga, som syftar till att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och i syfte att främja goda utbildningsförhållanden. Det är viktigt att förbanden och Försvarsmakten som helhet får ta del av dessa synpunkter och reflektioner för att kunna förbättra utbildningen. Efter att samtliga förbandsbesök är genomförda produceras en slutrapport som belyser rådande förhållanden vid förbanden. Pliktrådet eftersträvar att lyfta fram både goda exempel och brister i värnpliktsutbildningen.

Anledningen till att denna sammanfattning nu skrivs, utöver den vanliga slutrapporten, är att Pliktrådet bedömer att den rådande situationen kring underkläder för kvinnliga värnpliktiga är allvarlig och problemet bestående, trots att det varit känt länge.

Under Pliktrådets besök vid samtliga utbildningsorganisationer har vi i samtal med en stor del av de värnpliktiga samt många försvarsmaktsanställda kunnat konstatera en allvarlig och generell brist på utrustning specifik för kvinnor. Tilldelningen av underkläder i form av trosor och BH:ar är dels otillräcklig, dels finns flera brister i de olika persedlarnas konstruktion.

Underklädespersedlar för kvinnor

I Försvarsmaktens verksamhet krävs av säkerhets- och försäkringsskäl att de värnpliktiga inte nyttjar annan materiel än den de tilldelas. Principen är sund: Försvarsmakten är skyldig att tillhandahålla adekvat utrustning för den utbildning de värnpliktiga är skyldiga att genomgå. Vi har under höstens förbandsbesök noterat att många förband har svårt att leva upp till denna princip. För Pliktrådet och de kvinnliga värnpliktiga har problemen varit kända en längre tid, liksom för den personal som arbetar nära värnpliktsutbildningen.

Trosor

I dagsläget är två olika trosmodeller i bruk. Den modell som är vanligast förekommande (här benämnd som modell äldre) dras med flera problem. Trosans modell är i många kvinnliga värnpliktigas mening felaktig eftersom den är mycket åtsittande över låren. Många som bär modell

äldre upplever obehag eftersom trosorna skär in i lårmuskeln. Dessutom är trosorna för korta i benen vilket ökar risken för skav vid marsch, och sömmarna är obekväma och skaver redan på kasern.

Att den äldre trosmodellen är obekväm har under våra besök påtalats av allt ifrån regementschefer till värnpliktiga och anställda soldater, och är en anledning till att det anskaffats en ny modell. Dock är även den nya modellen bristfällig och de flesta förband undviker att nyttja även dessa. Den nya modellen (m/16) som är något bättre finns dock inte i tillräckligt antal, vilket har gjort att vissa förband endast har möjlighet att dela ut den äldre modellen. Vilket i sin tur har medfört att vissa förband godkänt att de värnpliktiga kvinnorna köper civila trosor och får ersättning för detta från förbandet.

Vid vissa förband har de kvinnliga värnpliktiga möjlighet att hämta ut kalsonger, men på andra är inte tillgången tillräcklig för att medge det. De kvinnliga värnpliktiga nekas då kalsonger och är hänvisade till trosorna. Kalsonger ska dock ej betraktas som en lösning på problemet. Lösningen måste vara att kvinnliga värnpliktiga tilldelas ändamålsenliga underkläder anpassade för kvinnor.

Brister i antal och icke-fungerande rutiner hos förråd medför att det ofta blir svårt att genomföra tvättbyte och att det därför inte alltid finns möjlighet att byta till rena trosor ens en gång om dagen. En central del av den grundläggande soldatutbildningen är att lära de värnpliktiga vikten av att upprätthålla en god hygien för att motverka sjukdom och skador och för att över tid bibehålla ett högt stridsvärde. Att under flera dagar tvingas bära samma smutsiga underkläder står i bjärt kontrast till detta, och demoraliserande för de värnpliktiga. Dessutom är det direkt ovärdigt.

Enligt utrustningskortet ska de värnpliktiga kvinnorna få ut fem par trosor och som regel genomföra tvättbyte minst en gång i veckan på kasern, ofta med lägre frekvens i fält. De förband som låtit de värnpliktiga köpa in civila underkläder har självklart inte möjlighet att genomföra tvättbyte på dessa. De får då tvätta i handfat eller i tvättmaskin på kasernen om detta finns tillgängligt, vilket inte är en självklarhet.

Flera förband agerar pragmatiskt och försöker hjälpa de värnpliktiga kvinnorna genom att göra inköp av civil utrustning, vilket naturligtvis är positivt. Dessa förband har även varit tydliga gentemot Pliktrådet att det är en dålig lösning att problemet delegerats från försvarsmaktsnivå till förbanden, vilket vi instämmer i. Bärande av civil utrustning skapar problem ur säkerhets- och försäkringssynpunkt, vilket kan medföra men för den enskilde.

BH

I dagsläget tilldelas som regel de värnpliktiga två sorters BH:ar: en "komfortmodell" och en "sportmodell". Komfortmodellen har en dragkedja som går lodrätt mellan bröstet, vilket kan medföra skavsår. Som regel föredras dock sportvarianten av de värnpliktiga. Återigen uppstår dock problemet med tvättbyten, i synnerhet då en av modellerna brukas i högre utsträckning än den andra vilket inte alltid återspeglas i förrådets inventarie. Modellerna finns i storlekarna S, M och L och tar inte hänsyn till att måtten över och under bysten är väldigt individuella och kan skilja sig åt väldigt mycket. Här uppstår problem då vissa kvinnor är mitt emellan två storlekar. Vissa väljer då att gå upp en storlek vilket medför att den inte sitter tillräckligt tight och det lilla stöd som den ger går förlorad och BH:n tappar sin funktion. Vissa kvinnor med större byst behöver en BH med ordentligt

stöd och väljer då att ta en storlek mindre vilket medför kläm över bröstkorgen, som i kombination med kroppsskydd, stridsutrustning och packning innebär obehag vid fysisk ansträngning.

Under våra besök har flera förband själva uppmärksammat oss på problemen, då de upplever att problematiken varit välkänd länge men att de ej fått gehör från Försvarsmakten. Flera officerare från flera olika organisationsenheter har uttryckt att de skäms över att de inte kan utrusta sina värnpliktiga med fungerande utrustning och äskar om hjälp.

För att avhjälpa situationen med underkläder för kvinnliga värnpliktiga uppmanar Pliktrådet Försvarsmakten att vidta följande åtgärder:

1. Alla värnpliktiga ska tilldelas minst sju par underkläder.
2. Alla värnpliktiga ska få välja vilken typ av underkläder de ska använda. Det gäller både manliga och kvinnliga värnpliktiga.
3. Två trosmodeller ska finnas tillgängliga. En trosmodell ska ha längre ben för att undvika skavsår vid marsch. En trosmodell ska ha korta ben. Modellen på dessa ska passa även värnpliktiga med större låromfång.
4. Sömmarna på trosorna ska ses över så att de inte ger skav.
5. Två BH-modeller ska finnas tillgängliga: en för sport med högre krav på stabilitet och en för annan verksamhet med mindre krav på stabilitet.
6. BH:arna ska ha kupstorlek och de vanligaste modellerna ska alltid finnas tillgängliga på serviceförrådet. Rutiner för att beställa ovanligare storlekar till de värnpliktiga som behöver dem ska tas fram på försvarsmaktsgemensam nivå och implementeras i hela organisationen.
7. Anskaffningen av underkläderna ska ske omgående och ska ej skjutas upp till det att det nya uniformssystemet införts och anskaffats.
8. Som interimslösning ska de värnpliktiga ges möjlighet att själva införskaffa trosor som kan användas i tjänst, alternativt köper förbanden fungerande modeller åt dem.
9. Håll Pliktrådet informerade om hur processen för denna materielanskaffning fortlöper.

Nedan följer en visuell sammanställning gjord av en kvinnlig officer på ett av landets utbildningsregementen och får anses vara representativ för situationen i landet som stort.

Utvärdering underkläder dam

- **EJ ANVÄNDARVÄNLIG**
- Tar lång tid att torka.
- Resår i midjan för smal och hård.
- Hamnar precis i höjd med byxlinningen, vilket ger skav vid hårdare fysisk ansträngning.
- Resåren runt benen är hård och fällen för tjock, leder till skav i ljumskarna (redan vid användning på kasern)

- **EJ PRÖVADE**
- Finns ej i alla storlekar!
- Storlek 8 och 6 finns på förrådet.
- Fel storlek = Skav

- **EJ ANVÄNDARVÄNLIG!**
- Dragkedja ger skav mot bröstbenet när soldaten bär utrustning.
- Risk för köldskada vid kalla väderlekar.
- Risk för brännskada vid heta miljöer.
- Obefintligt stöd för byst.
- Axelbanden banden för smala.
- Dålig passform, glider upp och sitter ej bekvämt.

- **EN DÅLIG KOPIA PÅ ACLIMA**
- Inget tillämpligt stöd för byst.
- Rekryterna får ut denna variant, går ej att använda om du har en större byst.

Lösning i dagsläget: Kvinnliga rekryter och anställd personal i stridande befattningar, nyttjar egen inköpta underkläder då försvarsmaktens inköp är undermålig. För ett par år sedan fick anställda ut underkläder från ICE-BREAKER/ ACLIMA, dessa var riktigt bra och omtyckt av alla!

Persedlarna i illustrationen ovan har följande M-nummer:

Sport-BH: M7321 301

Komfort-BH: M7321 302

Trosa modell äldre: M7322 301

Trosa M/16 (nya modellen): M7322 302

P7 *[Signature]* T2 *[Signature]* T2 *[Signature]*

FMTS *[Signature]* FMTS *[Signature]*

MRS *[Signature]*

[Signature]

SSS *[Signature]*

[Signature]

ING2 *[Signature]*

[Signature]

HKPEJ *[Signature]* *[Signature]*

F21 *[Signature]* *[Signature]*

MRN *[Signature]*

MILLA DARET!

FömedC *[Signature]*

[Signature]

MRM *[Signature]*

K3 *[Signature]*

MRM *[Signature]*

FM UndSikC. *[Signature]*

A9 *[Signature]*

A9 *[Signature]*

[Signature] LV6

P4 *[Signature]*

[Signature]

K4 *[Signature]*

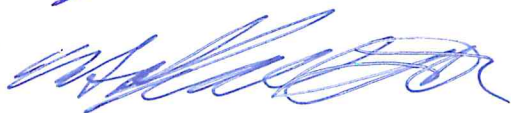
[Signature]

Skydd C

Malin ~~ackrisson~~

2stk

I19

MRV

Raym Wijn ~~Maroh Persson~~

F7

Emilia Johansson ~~Molly Shuff~~

F17

Amenda Runesson

F17

Maxime Schöler

LedR

Anna Östergren

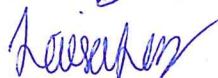
LG

Lovisa Lenz

LG

Anton Öström

Amf4

Dorothea Schander

Amf4

Anna Aurell

LSS

AZER MARIC

LV6

Anton Johansson

FMTS

Emil Persson

LV6

Ellen Riekeberg

